

Scholeksters *Haematopus ostralegus* als pleegouders van kievitkuikens *Vanellus vanellus*

Bert Dijkstra

Pleegouderschap binnen het vogelrijk is geen algemeen verschijnsel. In ons land bezorgt de Koekoek diverse zangvogelsoorten een adoptiejong. Het kan ook voorkomen dat een vogelsoort halverwege de nestperiode de zorg van de jongen van een andere vogelsoort gedeeltelijk overneemt. Penninx (2002) beschreef in Drenthe een geval van een Winterkoning die zich bekommerde over een nest jonge Koolmezen. In 2009 liep ik toevalligerwijs in Drenthe tegen een ander voorbeeld van bijzondere ouderzorg aan: een paartje Scholeksters dat de zorg droeg over een viertal kievitkuikens. In dit artikel een korte beschrijving van het verloop van deze zorgperiode.

Foto 1. Scholekster, Meschenveld 19 juni 2009 (Bert Dijkstra). *Oystercatcher*.

Waarnemingen

Op 7 juni 2009 trok een "gehoed" zittende Scholekster in het buurtschap Anreep de aandacht. De vogel bevond zich in een aardappelakker, tussen twee ruggen. De houding gaf aan dat er jongen onder de Scholekster aan het opwarmen waren. In een poging het aantal jongen te kunnen tellen bleef ik geduldig wachten tot er meer beweging kwam. Na enkele minuten ging de Scholekster plotseling staan. De verbazing was groot toen er drie kleine kievitpullen te voorschijn kwamen! De kuikens waren naar schatting hooguit twee dagen oud. De jongen bleven kort in directe omgeving van de 'oudervogel' rondlopen en uiteindelijk dook nog een vierde kuiken op die zich bij de andere drie voegde.

Op een kleine 20 m afstand stond een tweede Scholekster-oudervogel op wacht. Beide maakten een enigszins onwennige en nerveuze indruk. Vrij spoedig gingen de kuikens foerageren en zochten ieder een richting. Voedsel werd vooral gezocht in de nabijheid van de pas opgekomen aardappelen. Ook werd regelmatig gebruikt gemaakt van een diepe greppel in het laagste en natste deel van de akker. De kuikens werden continue gevolgd door een zacht "pietende" en nerveuze oudervogel. Scholeksters voeren normaal gesproken hun jongen, in dit geval werden geen waarnemingen van voeren of pogingen daartoe gedaan.

Om te kijken of de Scholeksters er in zouden slagen de kuikens groot te krijgen ben ik frequent gaan kijken om de ontwikkeling te volgen. Hierbij drong zich de gedachte op of de eerste waarneming wellicht beruste op een tijdelijke vergissing/gijzelingsactie van de Scholeksters. Het eerstvolgende bezoek op 10 juni leverde vrijwel op dezelfde plaats drie kievitkuikens op, op enkele meters gevolgd door een Scholekster. In tegenstelling tot het eerste bezoek was er dit keer ook een paartje Kieviten aanwezig met enkele pullen van een week of drie. Dit keer wou ik meer zekerheid over de echte binding tussen kuikens en oudervogels. Om de binding van de Scholeksters met de kleine kievitpullen te testen liep ik enkele meters de akkers op. Het paartje kieviten, met name het vrouwtje, reageerde als eerste.

Kort daarop sloegen de Scholeksters groot alarm. Ze bleven op de grond en liepen luid roepend tussen de aardappelrijen. Uiteindelijk steeg één van de Scholeksterouders op, maakte luid roepend korte cirkelvlichten, plofte luid roepend neer op een naastgelegen graslandperceel en liet kort een vleugel hangen als zijnde verlamd. Deze laatste actie was een poging om me te misleiden. Kort na mijn vertrek uit het perceel voegden de Scholekster zich weer bij de drie pullen, eentje minder dan tijdens het voorgaande bezoek.

Tijdens het derde bezoek op 15 juni lieten de jongen zich minder snel opsporen doordat het aardappelgewas sterk was uitgelopen. Er werden wederom drie kuikens waargenomen, op de voet gevolgd door een Scholekster. De inmiddels tien dagen oude jongen waren mobieler en verbleven vooral in en langs een greppel. Af en toe prikten de oudervogels naar voedsel en was het gedrag lang niet zo nerveus als bij de eerste ontmoeting.

Twee dagen later ging ik opnieuw polshoogte nemen. De teler was net bezig met het aanaarden van de aardappelruggen. Ter plaatse waren vijf Zwarte Kraaien *Corvus corone* en een Scholekster deed verwoede pogingen om ze te verjagen. Hierbij werd telkens één Zwarte Kraai achtervolgd en verjaagd. De overige kraaien lieten zich telkens vallen tussen de aangeaarde ruggen, in afwachting van de terugkeer van de geagiteerde Scholekster. Opvallend was dat slechts één oudervogel zich bezighield met het verjagen. Om niet als pottenkijker de werkzaamheden te bekijken besloot ik enkele uren later opnieuw te gaan kijken. Op een rasterpaal naast de akker stond nu een Scholekster te turen. Tussen de rijen was geen spoor van kuikens of een andere oudervogel te bekennen, maar het hoge aardappelloof belemmerde het zicht. Op 19 juni liepen op een aangrenzend pas gemaaid graslandperceel twee Scholekster-oudervogels, maar geen spoor van kuikens te bekennen. Een dag later liepen de twee Scholekster rustig te foerageren op een gazon naast een boerderij op korte afstand van de akker, opnieuw zonder kuikens. Aangenomen wordt dat de oudervogels de kuikens tijdens of direct na het aanaarden hebben verloren. Directe sterfte door de mechanische bewerking en of predatie zijn de meest voor de hand liggende oorzaken.

Nestkraak of adoptie?

Het is niet vast te stellen of de Kievitkuikens zijn "ingepikt" door de Scholeksters of dat de aanwezige Kievitkuikens het resultaat zijn van een nestkraak. Mijn gedachten gaan uit naar het laatste. Op een naastgelegen maïsakker heb ik op 31 mei een Kievit en Scholekster dicht bij elkaar zien broeden. Op 7 juni waren de Kievitjongen pas uit het ei en was er verder alleen een Kievitpaar met forse jongen aanwezig. Mogelijk zat de eerder waargenomen broedende Scholekster al reeds op Kievitseieren, maar het kan ook zijn dat de vogel na verlies van eigen legsel een nabijgelegen Kievitsnest heeft ingepikt.

Annexeren van andere legfels of kuikens door Scholeksters komt vaker voor. Op Ringersnet (2005) zijn twee annexaties beschreven. Eentje van een Gruttonest *Limosa limosa* dat op ca 6 meter afstand van een Scholeksternest lag. Er was recent om beide legfels heen gemaaid. Waarschijnlijk waren de Scholeksters hierdoor gedesorienteerd en hielden ze het Gruttonest voor eigen nest. Dit legsel werd met succes uitgebroed en dagen achtereenvolgend werden door de Scholeksters wormen aangevoerd voor de kuikens, die dit aanbod negeerden. Opmerkelijk is dat de Scholeksters de Gruttokuikens groot wisten te krijgen. In het Belgische Hamont-'t Lo (2005) werd een Scholeksterstel aangetroffen met een Kievitkuiken (leeftijd onbekend). De verdere afloop van dit geval is onbekend.

Summary: Pair of Oystercatchers *Haematopus ostralegus* adopts chicks of Lapwing *Vanellus vanellus*. On 7 June 2009 an Oystercatcher was observed warming three few days old Lapwing chicks on a potato field. A second Oystercatcher was guarding at a distance of 20 m. On 10 June the pair was still present on the same field, in company of the three young Lapwings. When the observer approached the family, both Oystercatchers alarmed and one faked wing injury. On 15 June the situation was much the same, but on 17 June a farmer worked in the potato field, followed by five Carrion Crows *Corvus corone*. One nervous Oystercatcher attempted, in vain, to chase the crows. On 19 June the pair of Oystercatchers foraged on an adjacent meadow, no trace of the young Lapwings.

It is not known whether the young were killed during the farmers work or by the crows, or whether the Oystercatchers adopted a Lapwing clutch or freshly hatched chicks.

Literatuur

► Penninx R. 2002. Winterkoning Troglodytes troglodytes helpt Koolmees *Parus major* bij het grootbrengen van jongen. Drentse Vogels 16: 53-54.

Adres:

Burg. Jollesstraat 11,
9401 LD Assen,
e_dykstra@hetnet.nl

Foto 2. Eén van de Schol-ekster met drie kievitpullen in de linker rug aardappels. Anreep, 7 juni 2009 (Bert Dijkstra). *One of the Oystercatchers with three Lapwing chicks in the left ridge of potatoes.*

